

Příloha I.

Historické mezníky související se vznikem Izraele

Ač tento text nemá být prací pouze historickou, je na místě přiblížit základní data z historie území jež se tématu týkají. Historie území Palestiny je, kvůli místům posvátným hned třem náboženstvím, nesmírně spleťtá a košatá. Budou zde předloženy pouze takové informace, které přímo souvisejí se změnami politickými či demografickými.

První zmínky o osídlení území se váží k době konce čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem. Tehdy oblast osídlovaly první semitské kmeny, o kterých je referováno pouze jako o *Kanaánejcích*¹. Samotné židovské kmeny přicházejí, dle historiků, do oblasti přibližně v době třináctého století před naším letopočtem. Tyto kmeny začínají být dominantní a roku 1020 před naším letopočtem zde vzniká první státní útvar – Izrael v jehož čele stály králové David a po něm král Šalamoun.

Přibližně roku **926 př. n. l.** je původní stát Izrael rozdělen ve dvě a vznikají dva státy nové: Izrael na severu, s centrem v Samaří a jižní Judeu s hlavním městem Jeruzalémem. Oba tyto státy jsou v následujících staletích dobyty. Izrael přibližně roku **722 př. n. l.** Asyřany a Judea Babyloňany kolem roku **586 př. n. l.**²

K obnovení samostatnosti došlo po období perské a helénistické nadvlády po povstání vedeného bratry Makabejskými, toto krátké údobí samostatnosti trvalo přibližně od roku **142 do roku 63 před naším letopočtem**, kdy bylo území Blízkého Východu obsazeno Římskými vojsky.

Pod nadvládou Římanů požívali židé různých úrovní autonomie, k úplné samostatnosti nevedlo Velké povstání, které započalo roku **66 našeho letopočtu** a bylo definitivně poraženo až roku **73** po dobytí pouštní pevnosti Masada³ u mrtvého moře, ani Bar Kochbovo povstání⁴ mezi lety **132 a 135**. Po těchto povstáních byl režim v oblasti Římany notně zpřísněn a vedl migraci židovského obyvatelstva a k utvoření židovské diaspory⁵ ve světě v oblasti zůstává pouze zlomek původního počtu židovského osídlení. Následovala období byzantské a arabské nadvlády, která

¹ Kanaán – původně biblické označení pro oblast předního východu.

² Rok zničení prvního židovského chrámu.

³ Masada – skalní pevnost původně vybudována v Herodových dobách a následně osídlena Zélóty, náboženskou skupinou vyznávající specifické pojetí judaismu, která se významně podílela na protiřímském povstání. Obléhání Masady a její dobytí popisuje ve svých spisech Flavius.

⁴ Pojmenováno po svém vůdci Šimonu Bar Kochbovy

⁵ Diaspora – slovo pochází ze starořečtiny, kde doslova znamená setí semene, dnes jím je tedy označováno vyhnání Židů z Palestiny a jejich „rozesetí“ po světě.

byla narušována křížovými výpravami z Evropy během nichž docházelo k zakládání *křížáckých království*. Dále si oblast podmaňují Mameluci⁶ (1291 – 1517) a konečně Osmané (1517 – 1917), kteří byli z Jeruzaléma potažmo celé oblasti vytlačeni Brity v průběhu 1. Světové války. V souvislosti s koncem osmanské nadvlády nad Palestinou je na místě zmínit, že vliv osmanského chalífátu byl ke konci 19. století již značně oslabován silícím arabským nacionalismem, ale také vlivem sionismu⁷, který vedl v první židovské přistěhovalecké vlny do Palestiny.⁸

Roku 1920 na poválečné konferenci v italském San Remu bylo rozhodnuto o mezinárodní kontrole koloniálních držav poražených velmocí, mezi něž patřila i Osmanská říše. Mandáty společnosti národů měly trvat do doby, než bývalé kolonie dosáhnou takového stupně vývoje, kdy bude možné jejich úplné osamostatnění. Na Blízkém východě byla správa svěřena Francouzům (Libanon a Sýrie) a Velké Británii (Palestina, Zajordánsko, Irák). Společnost národů si vyhradilo právo kontroly těchto mandátních území prostřednictvím své stálé mandátní komise, faktem však je, že tato kontrola nebyla příliš efektivní. Během této doby pokračoval také trend návratu židů z diaspory zpět, během trvání britského mandátu proběhlo hned 5 alijí, tedy zmíněných přistěhovaleckých vln, celkově čítajících přibližně 450 000 osob. S rostoucím počtem vracejících se židovských obyvatel se měnilo demografické složení populace v rámci Palestiny, byť židé stále netvořili majoritu. Větší počet židů, zejména sionisticky smýšlejících, spolu s autoritativními projevy britské správy, která zprvu stranila právě židovské, více evropsky kultivované společnosti, přirozeně vyvolávalo jisté obavy arabského obyvatelstva o jejich nezávislou budoucnost v Palestině. Z toho pramenily první pouliční nepokoje, které se ale brzy počaly měnit trvající konflikt. V reakci na silící nepokoje britská správa utvrdila režim a pokusila se omezit přistěhovalectví vracejících se židů.⁹

Po velké vlně nepokojů roku 1936¹⁰ Britové ustavili komisi, která měla za úkol vymyslet budoucí model rozdělení mandátního území mezi Židy a Araby. Komise byla pojmenována po svém předsedovi Lordu Williamu Peelovy. Z jejího

⁶ Mameluci – původně se jednalo o egyptské vojenské jednotky složené výlučně z otroků.

⁷ Sionismus – teorie vzniknuvší v průběhu 19. století v prostředí evropské židovské inteligence, jejímž hlavním cílem je přivedení Židů zpět do Palestiny a založení židovského státu. Přední osobností byl Dr. Theodor Herzl, kterého k myšlence samostatného židovského státu na předním východě přivedl vzrůst evropského antijudaismu.

⁸ 1. a 2. Alija. Alija – označení pro přistěhování zpět do Palestiny, užívá se i dnes pro proces, kdy Židé stěhující se do Izraele využijí svého práva návratu a stávají se Izraelskými občany.

⁹ „Bílá kniha“ z roku 1922

¹⁰ „Arabská revoluce“

pera vzešel roku **1937** návrh, který počítal s židovským státem na severu, v Galileji a při pobřeží středozemního moře a s arabským územím spíše na jihu a západním břehu řeky Jordán, oblast Jeruzaléma a pruh země směřující k Tel Avivu měl zůstat pod britskou správou. Tento návrh byl záhy odmítnut. Zejména pak arabská strana se vůči němu vymezila velice kriticky, arabské území naznačené návrhem totiž nemělo být samostatné nýbrž mělo být připojeno k sousednímu Zajordánsku. Snaha Peelovy komise tak vyšla naprázdno. Naopak poté nepokoje ještě eskalovaly. Snažení vypracovat plán na rozdělení však Britové nevzdávali a hned roku **1938** zasedla komise další, zvaná Woodheadova, její snaha opět nevedla ke zklidnění. Neutěšená situace ve spojení s urgentní potřebou jejího uklidnění kvůli počínajícím vojenským operacím druhé světové války vedly k radikálnímu kroku ze strany britské správy a sice vydání tzv. bílé listiny v roce **1939**, v níž mimo jiné stojí, že nedojde ke vzniku samostatného židovského státu proti vůli Arabů.¹¹ Nutno říci, že sám tento dokument působil spíše opačně než jeho tvůrci pravděpodobně zamýšleli a zejména stoupenci sionismu se cítili podvedeni ze strany Britů. Pod tíhou hrůz druhé světové války, vědomi si významu Velké Británie v boji proti nacismu, však obě strany zůstaly loajální vůči britské správě a Palestina byla během válečných let v zásadě klidnou.¹² Nelze nezmínit, že reprezentace židovského obyvatelstva v čele s Davidem Ben Gurionem ani v průběhu válečných let nepřestala tvrdě kritizovat onu bílou listinu. Brzy i tomuto umírněnému proudu sionistického hnutí v Palestině začalo být zřejmé, že by mohla nastat potřeba ozbrojeného odporu vůči mandátní správě.

Situace se opět vyostřila po skončení druhé světové války v souvislosti se změnou politického diskurzu Velké Británie v níž v zásadě prosionistické konzervativce v čele v Winstonem Churchillem nahradili Labouristé. Stále docházelo k důslednému a nevybíravému omezování židovského přistěhovalectví do Palestiny. Radikální sionisté v Palestině tak v reakci na tento přístup provedli řadu ozbrojených akcí i proti britské správě¹³ a nesoustředili se pouze na arabské cíle. Veškerá jednání mezi oběma místními entitami a Brity nenesla kýžené výsledky. 25. 2. 1947 se tak otázka budoucnosti a rozdělení Palestiny dostala, prostřednictvím britských zástupců k Organizaci spojených národů.

¹¹ text dostupný na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp

¹² ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. Brno: Barrister & Principal, 2013.

¹³ Nejznámější akcí je pravděpodobně bombový útok na hotel Král David, v němž sídlila část úřadů britské mandátní správy, provedený militantní sionistickou skupinou Irgun 22. Července 1946.

Příloha II.

Typologie ozbrojených konfliktů dle mezinárodního humanitárního práva

Právo ozbrojených konfliktů (mezinárodní humanitární právo), jak již název napovídá, je souborem právních norem aplikovaných v zásadě právě v rámci těchto střetů. Abychom se mohli postupně posunout k samotnému dělení ozbrojených konfliktů na jednotlivé jejich typy, je na místě nejprve ozbrojený konflikt v obecnosti definovat.

Pojem ozbrojený konflikt nebyl dlouho dobu přesně vymezen. O jeho obsahu tak bylo možné přemýšlet v intencích jednotlivých dokumentů tvořících mezinárodní humanitární právo a tak si utvořit spíše subjektivní názor na obsah tohoto pojmu. Během druhé poloviny dvacátého století se však již objevovaly pokusy o univerzální definici, nicméně tyto snahy se neseťkaly s velkým úspěchem.¹⁴ Změnu přinesl až Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY), když roku 1995 ve věci *Tadić* judikoval, že ozbrojený konflikt je „*uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy, nebo děletrvající ozbrojené násilí mezi vládní autoritou a organizovanými ozbrojenými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu*“.¹⁵ Tato definice, byť ji nelze považovat za zcela dokonale přesnou a vyčerpávající, výtky směřují zejména k vágnosti užitých termínů,¹⁶ vnaší do problematiky ozbrojených konfliktů, poměrně jasný koncept a v zásadě tak i dává možnost porozumět systému mezinárodního humanitárního práva co do poměru zejména k obecnému mezinárodnímu právu. Zcela zásadním pozitivem uvedené definice je možnost jejího použití i coby základního vymezení druhů ozbrojených konfliktů.

Přejdeme-li tedy k samotným druhům, na prvním místě bude odlišení ozbrojených konfliktů mezinárodních a vnitrostátních. K tomuto rozdělení vedou dva rozdílné přístupy. První z nich používá k posouzení kritérium teritoriálního rozsahu (je-li konfliktem zasaženo území jediného státu, jde o vnitrostátní konflikt, probíhá-li naproti tomu na území více států, má mezinárodní charakter), druhý přístup pak vychází z povahy stran do konfliktu zapojených (jsou-li stranami konfliktu státy, jde o mezinárodní konflikt). Přirozeně je zřejmé, že ani jeden z těchto proudů sám o sobě

¹⁴ ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.39

¹⁵ ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. Praha: Aleš Čeněk, 2010. s.198-205.

¹⁶ ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.39-40

neobstojí. Proto i praxe oba přístupy kombinuje a to se odráží i v textu dokumentů, v nichž jsou zakotveny normy práva ozbrojených konfliktů. Toto základní dělení, má pak zcela krucióální význam na určení norem mezinárodního humanitárního práva, které mají být na konkrétní konflikt aplikovány.¹⁷

Mezinárodní ozbrojené konflikty můžeme chápat jako množinu konfliktů, která se může dále členit na jednotlivé své podmnožiny. První z nich jsou konflikty mezistátní a druhou, teoreticky složitěji uchopitelnou, podmnožinou jsou konflikty pramenící z boje za národní osvobození. Boje za národní osvobození byly do kategorie mezinárodních konfliktů zařazeny I. dodatkovým protokolem Ženevských úmluv, který byl přijat roku 1977 (před jeho přijetím spadaly tyto konflikty do množiny konfliktů vnitrostátních).¹⁸

Ženevské úmluvy ve svém společném třetím článku hovoří o druhé skupině konfliktů, tedy o konfliktech vnitrostátních. Z dikce samotného článku je však patrné, že jde o značně nekonzistentní a obtížně specifikovatelnou kategorii, proto Ženevské úmluvy volí přístup k vnitrostátním konfliktům jako ke zbytkové kategorii, do které spadají ozbrojené konflikty, které nemají mezinárodní charakter.¹⁹ K pochopení povahy těchto konfliktů významně přispěl Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii svou všeobjímající definicí ozbrojeného konfliktu, která již byla uvedena shora. V této definici pak nalezneme znaky, které určitá situace musí kumulativně splňovat, má-li být za takový konflikt považována. ICTY hovoří zaprvé o ozbrojeném násilí, zadruhé o dlouhodobém trvání takového střetu a konečně o stupni organizace znesvářených sil. Další dělení vnitrostátních konfliktů je možné na základě tří faktorů. Prvním způsobem je dělení podle proti sobě stojících bojujících stran, mluvíme potom o konfliktech horizontálních (strany konfliktu tvoří nestátní organizované skupiny) a vertikálních (jednou ze stran je vládní autorita, tedy stát reprezentovaný zpravidla svými ozbrojenými složkami). Druhým možným kritériem,

¹⁷ Zatím co na mezinárodní konflikty budou aplikováno beze zbytku tzv. ženevské právo (Ženevské úmluvy z roku 1949) včetně dodatkového protokolu č. I z roku 1977 a rovněž všechny smlouvy tvořící právo haagské, na konflikty vnitrostátní se vztahuje toliko společný třetí článek obsažený v Ženevských úmluvách a dodatkový protokol č. II z roku 1977. [ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.41]

¹⁸ I. dodatkový protokol z roku 1977 definuje boje za národní osvobození takto: „ozbrojené konflikty, ve kterých národy bojují proti koloniální nadvládě, cizí okupaci či rasistickému režimu za účelem uplatnění svého práva na sebeurčení, jak je zakotveno v Chartě OSN a v Deklaraci zásad mezinárodního práva upravujících přátelské vztahy a spolupráci v souladu s Chartou OSN“. [ONDŘEJ, J., ŠTUBMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.44.]

¹⁹ Společný článek 3 ženevských úmluv. Dostupné na: <https://www.icrc.org/ihl>

podle kterého se v teorii dělí vnitrostátní konflikty, je jejich intenzita. Konflikty vyšší intenzity se vyznačují tím, že během nich nestátní aktér konfliktu kontroluje část území státu, v němž konflikt probíhá. Pokud k výše zmíněné kontrole nedochází, jde o vnitrostátní konflikt nižší intenzity. Konečně se dostáváme ke kategorizaci vnitrostátních ozbrojených konfliktů, která závisí na aplikovaném právním režimu. V rámci tohoto rozdělení se vnitrostátní ozbrojené konflikty větví na konflikty na něž se vztahuje Dodatkový protokol II k Ženevským úmlouvám z roku 1977 (konflikty vyšší intenzity – vertikální) a na zbytkovou kategorii konfliktů nižší intenzity, zpravidla horizontální, na které se aplikuje pouze obecná úprava společného třetího článku Ženevských úmluv.

Poměrně specifickým druhem ozbrojených konfliktů, jsou bezesporu ozbrojené konflikty, které ač původně měly toliko omezenou vnitrostátní povahu, z konkrétních důvodů do nich vstupuje mezinárodní faktor. Napříč teorií nepanuje naprostá shoda na tom, zda jsou tyto konflikty skutečně samostatnou kategorií, stojící na pomezí konfliktů mezinárodních a vnitrostátních, nebo zda internacionalizace konfliktu v tomto smyslu neznamena, že by bylo nutné vyčleňovat tyto situace z kategorie vnitrostátních konfliktů. Z mezinárodně ozbrojené konflikty dále dělíme do tří skupin. První z nich je skupina původně vnitrostátních konfliktů, v nichž došlo k intervenci jiného státu za účelem podpory jedné z bojujících stran. Dalším poddruhem jsou konflikty, kterých se účastní jednotky Organizace spojených národů (*modré helmy*). Poslední teorií uváděnou podkategorií jsou konflikty, které provází rozpad státního území, na němž ke konfliktu dochází, nebo odtržení některé části tohoto území. Pro získání podrobnějších informací odkazuji na citovanou práci věnovanou mezinárodnímu humanitárnímu právu.²⁰

Nauka často přináší i řadu dalších možností dělení ozbrojených konfliktů a vymezuje i množství dalších zvláštních druhů. To jen ilustruje míru dynamiky s jakou se obor práva ozbrojených konfliktů vyvíjí ve snaze reflektovat recentní světové události.

²⁰ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. A kolektiv. *Mezinárodní Humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010.